

Sebzett medvék a szőlőfák alatt

Niko Piroszmani kiállítása

GAZDA ALBERT

Albertina, Bécs, 2018. X. 26. – 2019. I. 27.

fotó: Roberto Bigano © Infinitart Foundation

NIKO PIROSZMANI: *Kahétiai vonat*, olaj, fatábla, Georgian National Museum

Szép kiállításokat nézegetni mindenhol jó, de Bécsben különösen az, és az Albertinában még különösebben. Van ott egy csomó emelet, és ezen emeletek mindegyikén valami más tekinthető meg, miáltal okvetlenül talál az ember izgalmat, fontosat, inspirálót akkor is, ha a fő attrakcióval nem annyira tud mit kezdeni. Márpedig a fő attrakcióval sokszor nem könnyű megbirkózni maradéktalanul.

Laikus lévén csupán feltételezem, hogy nem én vagyok az első, aki megfigyelte: a sztárkiállítások karakterükben a hollywoodi filmekre kezdenek emlékeztetni. Egyfelől grandiózusak, másfelől tódulnak rájuk a népek tömött sorokban, le nem maradnának róluk semmiképpen. Pieter Bruegel az új *Star Wars*, Claude Monet az új *Avengers*. Sok százezer látogató innen is, onnan is, az egész vidékről, az egész környékről, az egész kontinensről, az egész világból. Ültünk a vonaton – dátum szerint tavaly, december 28-án délelőtt –, és azt hallgattuk ki óhatatlanul, hogy mindenki, aki magyarul beszélt, vagy a *The Force Awakensre* tartott, vagy az *Infinity Warra*. Ha értik, hogy mondom.

Nem állítom, hogy nem óhajtottunk volna eljutni a Kunsthistorisches Museum Bruegel-életműkiállítására mi is.

Dehogynem. Szeretjük a műveit. Eleve odavagyunk a tájképekkel kombinált életképekért. Csakhogy mire eldöntöttük, hogy mikor mennénk, és hogy idősávot jegyet vegyünk-e fejenként 20 euróért, vagy bármikor bemenőset 30-ért – utóbbi mellett kardoskodtam volna szelíden, rossz lelkiismerettel –, addigra elfogyott mind a kétféle, mindörökre. Maradt Monet. Az Albertinában. 16 euróért. Per kopf. Bagatell.

Monet-t is kedveljük. Meghökkenően jók a színei, és egy kezünkön meg tudjuk számolni, hányan festettek annyira szépen napfényt, ahogyan ő. Nem csupán délit, északit is. A norvég tájairól azt sem tudtam, hogy léteznek, és most azok tetszettek főleg. Persze nem kizárt, hogy azért is, mert meg lehetett nézni őket rendesen, volt előttük hely, ami az ismertebb alkotások esetében fel sem merülhetett. Az ismerőbb alkotások előtt tolongás volt. Úgy jártunk, mint néhány éve ugyanott a Dürerrel, akinek pont a nyulához volt képtelenség közel férközni.

Ilyenkor kerül előtérbe az Albertina-konstrukció pozitív hozadéka. Miszerint az említett sok emelet. Amelyek garantáltan tartalmaznak valamit, aminek kevesebb a köze a hollywoodi festészethez. Tömeg ellenben nincs, mert a tömeg végigküzdte magát a Monet-n, majd 16 eurójának arányos hányadát veszni hagyva távozik. Ő baja.

Ami neki baj, az nekünk öröm. Élvezettel böklászhattunk következőképpen a Batliner-gyűjtemény darabjai között – az sem nélkülözötte a nagy neveket, volt Signac, Chagall, Picasso is, de mi ezúttal

foto: Roberto Bigano © Infrinitart Foundation

NIKO PIROSZMANI: *Medve holdfényes éjszakán, 1914,* olaj, fatábla, Georgian National Museum

Goncsarova, Franz Sedlacek, Munch és Delvaux előtt torpantunk meg –, sőt a Helen Levitt-fényképtenger és Erwin Wurm is bejött.

Niko Piroszmani végképp. Az igazság az, hogy órá készültem. Nem nagyon, nem alaposan, de kicsit mégis. A műveit nem ismertem eddig, de róla legalább voltak szórványos információim. Egyrészt Alla Pugacsova korszakos jelentőségű 80-as évekbeli slágerének köszönhetően – a *Millió rózsaszálat*, melynek szövegét róla és anekdotikus szerelméről írta a költő Andrej Voznyeszenszkij, garantáltan hallotta az is, aki úgy tudja, hogy harangozni sem hallott róla soha –, másrészt annak hála, hogy a derék grúzok egy borbrandet is ráépítettek az emlékére. A Piroszmanit minden valamire való pincészetben készítik, szaperavi szőlőből – de hogy melyiküket érdemes megkóstolni, azzal kapcsolatban tanácsot nem adhatok, mivel félédesre szokták kalibrálni. Félédes vöröset meg nem iszunk, ha nem muszáj, pláne, hogy drága is. Szegény művész, ha ezt tudta volna!

A szegény művészt ez esetben minden módon indokolt szó szerint érteni. Az 1860-as évek elején született Niko Piroszmani a nyomorba és az éhezésbe halt bele 1918-ban. Pályájának egyetlen szakasza sem volt sikeresnek mondható, annak ellenére sem, hogy az 1910-es években némely tifliszi körökben felfigyeltek korábban senki által észre sem vett tehetségére, és első kiállításait is megrendezték. Ám ez fikarcnyi pozitív hatást sem gyakorolt körülményeire: maradt, ami volt, éhbéért-aprópénzért dolgozgató hajléktalan csavargó.

foto: Roberto Bigano © Infrinitart Foundation

Hogy a képei ehhez képest szinte derűseknek mondhatók, kész csoda. Igaz, lenne erre más magyarázatom is: az úgynevezett naiv festők műveit – Piroszmaninál naivabbat el sem lehet képzelni, elbújhat mellette Henri Rousseau is – máshogy szemlélni sem lehet, csak óvatos derűvel. Függetlenül attól, hogy mennyire ismerjük a kontextust, vagy hogy olvastunk-e arról bármit, hogy miként vélekedett róluk első számú hívük, Pablo Picasso.

Amennyiben Piroszmani témáiban is elmélyedünk valamelyest, kibomlanak árnyalatok, a tunguz vadász által megsebzett medve vagy a kahétiai vonat mellett kiterített vadak látványa semmiképp sem varázsol mosolyt az arcokra. Furcsa módon az sem, hogy Margarita színésznő, a reménytelen szerelem tárgya megfestett állapotában sem titokzatosnak, sem elérhetetlennek, sem gyönyörűségeseznek nem tűnik.

A kedvenceim mindazonáltal egyértelműen a zöldek voltak. Elsősorban a marani a fák mögött – maraninak azt az építményt nevezzük, ahol a kvevrikbe töltött bort érlelik –, előtérben az óriás edénnyel, a rókával és a fákkal, amelyekről szőlőfürtök lógnak. Hogy min morfondírozhatott a festő, amikor ezt a kompozíciót így összehozta, plusz néhány vészjóslo madarat is elhelyezett az égen? Az egyrészt nem fontos. De talán másrészt sem.

NIKO PIROSZMANI: *Margarita, a színésznő, olaj, viaszosvászon, Georgian National Museum*